

Ισραήλ – Παλαιστίνη

Δυο Κράτη ενάντια στο προλεταριάτο

Η ταξική πάλη μέσα από το παραμορφωτικό πρίσμα του εθνικισμού

Εισηγήσεις των δύο εκδηλώσεων-συζητήσεων που έγιναν
τον Νοέμβριο του 2005 σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη από την εκδοτική ομάδα
Κόκκινο Νήμα

Η εκδήλωση αυτή εντάσσεται στο πλαίσιο της ενασχόλησής μας με το παλαιστινιακό ζήτημα, δηλαδή στην προσπάθεια μας να αναλύσουμε το πώς η ιστορική εμπειρία των ταξικών αγώνων και των ορίων τους εκεί θα μας βοηθήσει στους αγώνες που δίνουμε εμείς εδώ. Η ιστορική εξέλιξη στην περιοχή της Παλαιστίνης όπως και σε όλα τα μέρη του κόσμου καθορίζεται από την ταξική πάλη. Η ταξική πάλη βρίσκεται πίσω από τις κοινωνικές συγκρούσεις στην περιοχή της Παλαιστίνης και όχι κάποια σύγκρουση πολιτισμών, εθνών, φυλών ή θρησκειών.

Δεν υποστηρίζουμε φυσικά ότι η συσπείρωση των ανθρώπων με βάση το έθνος, τη φυλή ή τη θρησκεία δεν υφίσταται. Η ταινία που προβάλλεται στην εκδήλωση αυτή¹ φανερώνει τις αντιφάσεις που ενυπάρχουν στους αγώνες.

Η ισραηλινή κοινωνία δεν είναι καθόλου το ομοιογενές, μιλιταριστικό σύνολο που συνήθως εννοείται μέσα στους φιλοπαλαιστινιακούς πολιτικούς κύκλους στην Ελλάδα, αλλά μια ταξικά διαιρεμένη, σπαρασσόμενη δυναμική οντότητα με τις ιδιαιτερότητές της και τις αντιθέσεις της, αντιθέσεις που παίρνουν πολλές φορές φυλετική μορφή. Πρόκειται για κοινωνία που συσσωρεύει αντιθέσεις όχι μόνο μεταξύ των εβραίων και των αράβων ισραηλινής εθνικότητας αλλά και μεταξύ των ίδιων των εβραίων. Ακόμη και εντός των Μιζραχί υπάρχει μια ιεράρχηση: ξεχωρίζουν οι ευρωπαίοι Σεφαρδί και ακολουθούν οι αραβικής ή αιθιοπικής καταγωγής. Με τη σειρά τους, οι ίδιοι οι Μιζραχί (που οι Ασκενάζι τους αποκαλούν υβριστικά «μαύρους») αντιμετωπίζουν τους άραβες με περιφρόνηση ως κατώτερους, ενώ την ίδια στιγμή νοσταλγούν την «παλιά πατρίδα», απ' όπου ήρθαν, κάποια αραβική δηλ. χώρα. Ο λόγος των μαύρων πανθήρων συχνά ταλαντευόταν ανάμεσα στην ταξική και τη φυλετική/εθνοτική προσέγγιση, μέσω της πολιτικής της ταυτότητας, και κάποιες φορές ο εχθρός ταυτιζόταν με τους Ασκενάζι. Η δική μας προσέγγιση βλέπει στους διαχωρισμούς μεταξύ των προλεταρίων τα όρια τα οποία δεν κατόρθωσε να ξεπεράσει το κίνημα, γεγονός που αποτελεί την αιτία της ήττας του.

Το κίνημα των Μαύρων Πανθήρων λοιπόν, ηττήθηκε. Αυτό που ακολούθησε, μάλιστα, ήταν μια περισσότερο αντιδραστική εξέλιξη: στα τέλη της δεκαετίας του '70 οι Μιζραχί αποτελούσαν την πλειοψηφία της εκλογικής βάσης του Λικούντ (του κόμματος της εθνικιστικής δεξιάς). Η ερμηνεία αυτής της εξέλιξης πρέπει ν' αναζητηθεί στην ταξική διαστρωμάτωση της ισραηλινής κοινωνίας: οι κοινωνικές ιεραρχήσεις μπορεί μεν να παίρνουν μια ιδιαίτερη εθνοτική, φυλετική και πολιτιστική μορφή, ωστόσο οι ταυτότητες που διαμορφώνονται έχουν μια ταξική βάση.

¹ «Οι μαύροι πάνθηρες του Ισραήλ μιλούν»

Στόχος μας λοιπόν, δεν είναι η «αγιοποίηση» του προλεταριάτου, ούτε η εύρεση μιας μαγικής συνταγής που θα οδηγήσει στην επανάσταση αλλά η έρευνα των αγώνων στην περιοχή και η ανάδειξη, μέσα από την αντιφατική τους φύση, της ταξικής τους διάστασης. Η καπιταλιστική σχέση καλύπτεται από μυριάδες πέπλα μυστηρίου. Σημαντικός τρόπος αλλοτριωμένης έκφρασης της ταξικής σύγκρουσης είναι ο εθνικισμός με όποια μορφή κι αν εμφανίζεται: «επιθετικός» ή «αμυντικός»². Η ιστορική εμπειρία των κοινωνικών αγώνων είναι χρήσιμη γιατί μας βοηθάει να αναλύσουμε τις συνθήκες που επιτρέπουν ή αποτρέπουν τη γενίκευση των ταξικών αγώνων. Των αγώνων ενάντια στον καπιταλισμό, ενάντια στην κυριαρχία του κεφαλαίου πάνω στις ζωές μας, των αγώνων για την κοινωνική και όχι εθνική ή ατομική ελευθερία. Οι αγώνες δεν είναι μια εξωτερική από μας διαδικασία. Δεν είμαστε εμείς εδώ, από έξω, που παρατηρούμε και βγάζουμε πορίσματα. Είμαστε μέσα στη διαρκή πάλη και η δραστηριότητα που περιγράφουμε προκύπτει σαν αναγκαιότητα, πρώτα απ' όλα, για μας τους ίδιους.

Στην προσπάθειά μας, όπως ειπώθηκε παραπάνω, να προσεγγίσουμε το ζήτημα της αραβοϊσραηλινής διαμάχης και ειδικότερα της Ιντιφάντα από την οπτική γωνία του ταξικού ανταγωνισμού βρισκόμαστε αντιμέτωποι με απόψεις που δεν παίρνουν ξεκάθαρη θέση πάνω στο ζήτημα. Παρά το γεγονός ότι ισχυρίζονται πως η κατάσταση στην Παλαιστίνη είναι πολύπλοκη και αποδέχονται την κοινωνική διάσταση του ζητήματος, καταλήγουν μέσω της άκριτης και γενικόλογης στήριξης μιας φανταστικής οντότητας, του «παλαιστινιακού λαού», να αναπαράγουν τελικά την εθνικιστική, αντί-ιμπεριαλιστική ιδεολογία. Επίσης βλέπουμε με έκπληξη πως οι άνθρωποι που φέρουν αυτές τις απόψεις ζητούν να τους πούμε εμείς, ποιες είναι οι προτάσεις μας για μια «ρεαλιστική» λύση στην περιοχή, δηλαδή ζητούν να προτείνουμε πως το κεφάλαιο θα ξεπεράσει την κρίση του.

Αρχικά πρέπει να πούμε ότι εμείς δεν ασκούμε πολιτική. Όποιος ασκεί πολιτική ισχυρίζεται ότι αξιολογεί «αντικειμενικά» την κατάσταση στη μέση ανατολή και τονίζοντας το «ανέφικτο» μιας επαναστατικής προοπτικής προτείνει τις περισσότερο ρεαλιστικές λύσεις. Όμως οι λύσεις που προτείνονται κινούνται στο επίπεδο της πολιτικής διαχείρισης και άρα είναι καταδικασμένες να δεσμεύονται από τις επιφανειακές μεταπτώσεις της συγκυρίας. Είναι ανίκανες να αναγνωρίσουν και να μεταβάλλουν το περιεχόμενο των κοινωνικών σχέσεων μέσα στις οποίες διεξάγεται και από τις οποίες πηγάζει η αραβοϊσραηλινή διαμάχη, με συνέπεια να προσφέρουν εναλλακτικούς τρόπους καπιταλιστικής ανάπτυξης. Η αποτυχία των λύσεων αυτών φαίνεται εξάλλου από το ότι τόσα χρόνια δεν έχουν επιλύσει τα άμεσα προβλήματα επιβίωσης και ζωής ούτε των Παλαιστινίων, ούτε των Ισραηλινών εργατών. Παράδειγμα είναι οι Μιζραχί οι οποίοι κατέχουν την κατώτερη θέση στην κοινωνική ιεραρχία, αποτελώντας υποτιμημένη εργατική δύναμη. Με αυτό το σκεπτικό δε μας ενδιαφέρει να πάρουμε θέση υπέρ του ενός ή του άλλου πόλου της διαμάχης, ούτε θα συντασσόμασταν για παράδειγμα με ένα αίτημα για τη δημιουργία παλαιστινιακού κράτους. Πιστεύουμε πως τέτοιου είδους αιτήματα ενισχύουν τους διαχωρισμούς των προλεταρίων και διατηρούν την υπάρχουσα εκμετάλλευση. Δε μπορούμε φυσικά να παραβλέψουμε ότι στην Παλαιστίνη όπως και σε κάθε εθνικιστικό κίνημα ενυπάρχουν πάντα στιγμές του ταξικού ανταγωνισμού. Ο εθνικισμός είναι η έκφραση της ήττας τους. Η δική μας πολιτική επιλογή είναι να φωτίσουμε αυτές τις στιγμές, σε αντίθεση με τον αντι-ιμπεριαλισμό που τις μυστικοποιεί.

² Εξάλλου κάθε «αμυντικός» εθνικισμός αργά ή γρήγορα δείχνει την πραγματική του τάση που είναι η προσπάθεια κυριαρχίας του οικείου έθνους επί των αλλοτρίων.

Εμείς δεν περιμένουμε ένα καθαρό ταξικό κίνημα για να το υποστηρίξουμε. Ούτως ή άλλως ιστορικά ποτέ δεν έχει υπάρξει τέτοιο. Όλοι οι αγώνες περιέχουν αντιφάσεις και είναι πιθανό να διατηρούν και να αναπαράγουν εντός τους υπάρχοντες διαχωρισμούς. Δε λέμε ότι όποτε κινείται το προλεταριάτο είναι προς την επαναστατική κατεύθυνση. Αλλά λέμε ότι αν είναι να υπάρξει μια τέτοια κατεύθυνση, το προλεταριάτο, μόνο, μπορεί να είναι ο φορέας της. Η συνεχής άρση των διαιρέσεων (εθνικών, θρησκευτικών, φυλετικών κ.τ.λ.) μέσα σε ένα προλεταριακό κίνημα το ενδυναμώνει και μπορεί να του δώσει επαναστατική προοπτική. Έτσι για παράδειγμα αναγνωρίζουμε ότι πέρα από την πολιτική των κρατών, κατά την αραβοϊσραηλινή διαμάχη το ίδιο το προλεταριάτο αναπαράγει τον εθνικιστικό διαχωρισμό του. Στόχος μας είναι να δείξουμε ότι αυτή η αναπαραγωγή είναι η πιο σημαντική αιτία της ήττας του.

Υπάρχει επίσης, και η κριτική που μας ασκείται από τη σκοπιά της «κοινωνίας των πολιτών»³: Βασικό επιχείρημα αυτής της κριτικής είναι ότι η οπτική μας επικεντρώνεται σε μία έκφραση των ανταγωνιστικών σχέσεων με συνέπεια να αδυνατεί να κατανοήσει κάποιες πτυχές της καταπιεστικής κρατικής (ή όποιας άλλης όπως θολά λέγεται) εξουσίας. Για την άποψη αυτή, ο κατακερματισμός που επιβάλλει στη ζωή μας το κεφάλαιο δε μπαίνει σε κριτική. Άλλη σφαίρα «δραστηριότητας» θεωρούνται οι εργατικοί αγώνες, άλλη οι αγώνες των γυναικών, άλλη οι αγώνες στις γειτονιές. Εμείς αντίθετα, δεν αντιμετωπίζουμε τη ζωή μας ως ένα σύνολο διακριτών προβλημάτων που επιδέχονται διακριτές μεταξύ τους λύσεις. Τα διάφορα κοινωνικά φαινόμενα όπως για παράδειγμα ο πόλεμος, η καταπίεση των γυναικών, η εξαθλίωση, δεν αντιμετωπίζονται ως διακριτά προβλήματα. Αντιμετωπίζονται ως αποτελέσματα της κυριαρχίας του καπιταλισμού και των κοινωνικών σχέσεων που αυτός επιβάλλει. Δεν υπονοούμε, φυσικά, ότι προ-καπιταλιστικά δεν υπήρχαν τέτοια φαινόμενα αλλά σήμερα, μιλάμε για καπιταλιστικό πόλεμο, καπιταλιστική καταπίεση των γυναικών και καπιταλιστική εξαθλίωση. Έτσι θεωρούμε ότι η έξοδος από την καπιταλιστική βαρβαρότητα περνάει μέσα από την ανάπτυξη ενός διεθνιστικού ταξικού κινήματος, το οποίο θα καταστρέψει τις υπάρχουσες κοινωνικές σχέσεις και θα δημιουργήσει άλλες. Η ιστορική εμπειρία και τα διδάγματα των αγώνων τροφοδοτούν τη θεωρητική επεξεργασία η οποία με τη σειρά της συγκροτεί και μεταδίδει στην εμπειρία αυτή.

Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα ταξικών αγώνων που είδε το φως της δημοσιότητας και το προβάλλουμε γιατί έρχεται σε αντίθεση με την εθνικιστική προπαγάνδα είναι αυτό της πρώτης Ιντιφάντα.

Τα ταξικά χαρακτηριστικά της πρώτης Ιντιφάντα ήταν πολύ έντονα, πρόκειται για μια εξέγερση που αποτέλεσε έμπρακτη ιστορική κριτική στην παλαιστινιακή εθνικιστική ιδεολογία. Ενώ πολλοί θεωρούσαν δεδομένο ότι εξ αρχής η Ιντιφάντα ήταν μια κινητοποίηση για την εγκαθίδρυση παλαιστινιακού κράτους, οι πρώτες μέρες της εξέγερσης έδειξαν κάτι τελείως διαφορετικό. Στη διάρκεια των ανακρίσεων των πρώτων εκατοντάδων συλληφθέντων, ο ισραηλινός στρατός ανακάλυψε ότι οι προλετάριοι αυτοί δεν μπορούσαν να επαναλάβουν ούτε τα πιο συνηθισμένα συνθήματα που χρησιμοποιούσε η ΟΑΠ⁴ στην καθημερινή της προπαγάνδα, και ακόμα και η κεντρική ιδέα του παλαιστινιακού αγώνα -το δικαίωμα στην αυτοδιάθεση- τους ήταν τελείως ξένη. Η μαζική ανεργία και η φτώχεια των προλεταρίων, παράλληλα με τον προκλητικό πλούτο της «λούμπεν παλαιστινιακής αστικής τάξης», όξυνε τον ταξικό ανταγωνισμό που εκφράστηκε τις πρώτες μέρες της εξέγερσης του 1987. Ληλατήθηκαν σοδειές γαιοκτημόνων, κάποιοι από τους οποίους ανακοίνωσαν δραστικές μειώσεις των

³ Πρόκειται για τη «δημοκρατική τάση» του χώρου στην Ελλάδα.

⁴ Οργάνωση για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης (PLO)

ενοικίων, ενώ άλλοι απευθύνθηκαν στον ισραηλινό στρατό για προστασία. Η μικροαστική τάξη αναγκαζόταν πολλές φορές να κλείσει τα καταστήματα σε μέρες απεργίας. Το Δεκέμβριο του 1987 120.000 εργάτες δεν παρουσιάστηκαν στις δουλειές τους στο Ισραήλ. Η απεργία συνέπεσε με τη συγκομιδή των εσπεριδοειδών, δουλειά στην οποία οι Παλαιστίνιοι αποτελούν το ένα τρίτο του εργατικού δυναμικού. Αυτό κόστισε στους ισραηλινούς αγροτικούς συνεταιρισμούς 500.000 δολάρια τους δυο πρώτους μήνες της εξέγερσης, λόγω ανεκπλήρωτων παραγγελιών για τη βρετανική αγορά, γεγονός που αποτέλεσε αρκετά σοβαρό πλήγμα για την ισραηλινή οικονομία την περίοδο της Ιντιφάντα. Η διαδεδομένη χρήση της πέτρας ως όπλου ενάντια στον ισραηλινό στρατό δε συμβάδιζε με την «πολεμική λογική του κράτους». Η πέτρα αποτέλεσε εξισωτικό μέσο αφού ήταν ένα όπλο στο οποίο όλοι είχαν πρόσβαση. Το παλαιστινιακό προλεταριάτο πήρε κυριολεκτικά τον αγώνα στα χέρια του. Στην πρώτη γραμμή του αγώνα βρισκόταν μια νέα γενιά νεαρών προλετάρων που είχαν μεγαλώσει στην κατοχή. Καθώς όμως εξελίχθηκε από αυθόρμητη προλεταριακή εξέγερση σε εθνικό κίνημα υπό την κηδεμονία της ΕΕΗΕ⁵, η Ιντιφάντα κατέληξε να εκφράζει μια προβληματική συμμαχία μεταξύ του προλεταριάτου και της μικροαστικής τάξης. Η στάση της ΟΑΠ στην Ιντιφάντα ήταν πυροσβεστική, αφού προσπάθησε να καναλιζάρει την εξέγερση στην τροχιά του εθνικού ζητήματος, επιτυγχάνοντας τη διαταξική συμμαχία. Ας μην ξεχνάμε και το ρόλο των ισλαμιστικών ομάδων (που βέβαια δεν αμφισβήτησαν ρητά το ρόλο της ΟΑΠ): ενώ η εξέγερση φυλλορροούσε, το προλεταριάτο αποδεκατιζόταν από φραξιονιστικές διαμάχες ισλαμιστών και δολοφονίες «συνεργατών του εχθρού». Περισσότεροι παλαιστίνιοι σκοτώθηκαν από παλαιστίνιους παρά από τις ισραηλινές δυνάμεις την άνοιξη του 1990. Πολλοί απ' αυτούς συμμετείχαν σε λεηλασίες ή στους ταξικούς αγώνες. Ακόμα ένα σημαντικό στοιχείο είναι το εξής: Στην αρχή της, η Ιντιφάντα περιλάμβανε στοιχεία εξέγερσης ενάντια στο θεσμό της οικογένειας. Οι παλαιστίνιες αρνήθηκαν την κοινωνική τους αφάνεια και συγκρούστηκαν με το στρατό. Στη Ραμάλα, μερικά κορίτσια λιθοβόλησαν τους γονείς τους όταν αυτοί προσπάθησαν να εμποδίσουν τη συμμετοχή τους στην εξέγερση. Τέλος, δεν πρέπει να ξεχνάμε την επίδραση που είχε η Ιντιφάντα στην εξέγερση των προλετάρων στη Μέση Ανατολή, αλλά όχι μόνο, ενάντια στα Π.Δ.Π.⁶ και τη συνεπαγόμενη λιτότητα, ανεργία και υποτίμηση της ζωής τους. Από την Αλγερία, μέχρι την Ιορδανία και το Μαρόκο, η Ιντιφάντα αποτέλεσε έμπνευση των προλετάρων (και όχι του αραβικού κόσμου, όπως παρουσιάζεται από την εθνικιστική ιδεολογία). Η συνθήκη αυτή δημιούργησε την ανάγκη για μια βίαιη αποσύνθεση της εργατικής τάξης στην περιοχή, κάτι που πραγματοποιήθηκε λίγα χρόνια μετά με τον πόλεμο του Κόλπου.

Όπως φάνηκε από την εισήγηση, η οπτική μας, αναδεικνύει την κεντρικότητα που λαμβάνει η ταξική διαίρεση στην καπιταλιστική σχέση και αναδεικνύει τον ταξικό αγώνα ως το μόνο πρακτικό τρόπο επίλυσης των προβλημάτων μας. Με το σκεπτικό αυτό δεν πιστεύουμε ότι η συσπείρωση σε εθνικές ή θρησκευτικές κοινότητες μπορεί να οδηγήσει σε επίλυση του κοινωνικού ζητήματος στην περιοχή και στεκόμαστε κριτικά απέναντι στον Παλαιστινιακό αλλά και κάθε τύπου «αμυντικό» εθνικισμό. Αναρωτιόμαστε τι σημαίνει να είναι κανείς αλληλέγγυος στα εθνικιστικά κινήματα αν όχι ότι είναι αλληλέγγυος προς τη δημιουργία καπιταλιστικών κρατών; Η δική μας αλληλεγγύη είναι η συνέχιση του ταξικού αγώνα εδώ, εφόσον παλεύουμε για ένα διεθνιστικό ταξικό κίνημα. Είναι η κυκλοφορία των αγώνων και η εμβάθυνση της ιστορικής κριτικής σε συγκεκριμένες εκφράσεις της κυριαρχίας του κεφαλαίου (όπως για παράδειγμα στην Παλαιστίνη). Η έμπρακτη αλληλεγγύη σε αγωνιζόμενους προλετάρους θα

⁵ Ενιαία Εθνική Ηγεσία της Εξέγερσης

⁶ Προγράμματα Δομικής Προσαρμογής

μας εύρισκε σύμφωνους, αλλά το γεγονός ότι η αντιιμπεριαλιστική οπτική έχει κυριαρχήσει δυσκολεύει ακόμα και την πληροφόρηση γύρω από τέτοιου είδους αγώνες, με αποτέλεσμα η αλληλεγγύη να στρέφεται στους (σχεδόν) κρατικούς μηχανισμούς διαμεσολάβησης, όπως είναι η ΕΠΑ⁷, ως τους υπερασπιστές των γενικών, δήθεν, συμφερόντων των Παλαιστινίων.

▪ **Σχετικά με τις επικρατούσες αντιλήψεις περί «βολέματος», «εκ του ασφαλούς κριτικής», κλπ.**

Μια από τις πιο συνηθισμένες κριτικές που εκφράζονται ενάντια σε μια ταξική προσέγγιση της ισραηλινοπαλαιστινιακής διαμάχης είναι ο ισχυρισμός ότι: «Ζούμε στην Ελλάδα, δε βιώνουμε τις ίδιες καταστάσεις με όσους ζουν σε εκείνη την περιοχή και, επομένως, δεν είμαστε σε θέση να εκφέρουμε άποψη γιατί δεν έχουμε ίδια γνώση ή δεν μπορούμε να καταλάβουμε.». Αυτή, βέβαια, η κριτική είναι σαφέστατα υποκριτική γιατί το ίδιο ακριβώς μπορεί να ισχυριστεί κανείς και για όσους υποστηρίζουν τον παλαιστινιακό εθνικοαπελευθερωτικό αγώνα. Το συμπέρασμα που βγαίνει είναι ότι όσοι επικαλούνται ένα τέτοιο επιχείρημα δεν έχουν **γενικά** πρόβλημα με την τοποθέτηση επί αυτού του ζητήματος λόγω ανεπάρκειας γνώσεων ή κατανόησης, αλλά έχουν **ειδικά** πρόβλημα με τις θέσεις εκείνες που ασκούν κριτική στα εθνικοαπελευθερωτικά κινήματα από μια ταξική σκοπιά.

Όταν αυτός ο ισχυρισμός ανασκευαστεί, αποκαλύπτεται το υπόρρητο περιεχόμενο του, το οποίο συνοψίζεται συνήθως στις εξής φράσεις: «Εμείς οι δυτικοί είμαστε βολεμένοι και δε μπορούμε να ασκούμε κριτική σε αυτούς που ζουν σε τόσο εξαθλιωμένες συνθήκες». Ξεκινώντας από την ίδια την έννοια του «βολέματος» αντιλαμβάνεται κανείς το πως αντιμετωπίζουν οι υποστηρικτές των προαναφερθέντων απόψεων την καθημερινότητά τους στη δουλειά ή στο λεγόμενο «ελεύθερο χρόνο». Το να χαρακτηρίζουν την πραγματικότητα της αποξένωσης, της μοναξιάς, της εκμετάλλευσης και της υποτίμησης, των καθημερινών ταπεινώσεων και καταναγκασμών, της ολοένα εντεινόμενης ατομικοποίησης, της τρέλας ως «βόλεμα» αποκαλύπτει τους στόχους και την προοπτική που θέτουν. Αν όλα αυτά είναι «βόλεμα» τότε ποιο είναι το πρόβλημα με τον καπιταλισμό; Το πρόταγμα για την ανασύνθεση της ανθρώπινης κοινότητας, της ριζικής ανθρώπινης χειραφέτησης, το πρόταγμα δηλαδή του κομμουνισμού απουσιάζει ολοκληρωτικά από την αντίληψή τους. Το κοινωνικό ζήτημα εκφυλίζεται σε μια βελτίωση των συνθηκών ζωής, σε έναν «εξανθρωπισμό» της καπιταλιστικής σχέσης, στο κλασικό, δηλαδή, ρεφορμιστικό πρόγραμμα. Όπου κι αν επιτεύχθηκε βελτίωση των συνθηκών ζωής και εργασίας ήταν το πραγματικό αποτέλεσμα 2 αιώνων επαναστάσεων, πολέμων, ταξικών αγώνων και ποταμών αίματος του προλεταριάτου αλλά, δυστυχώς, έγινε σε πολλές περιπτώσεις με την αλλοτριωμένη μορφή του εθνικισμού και του κοινωνικού κράτους. Γι' αυτό διαρκώς επανερχόμαστε στα ίδια προβλήματα. Γι' αυτό και το κεφάλαιο επιζεί και αμφισβητεί διαρκώς τις όποιες βελτιώσεις των συνθηκών ζωής είχαν πετύχει οι προλετάριοι εδώ και εκεί.

Αυτοί που είναι πραγματικά βολεμένοι είναι οι καπιταλιστές και οι γραφειοκράτες τόσο στη Δύση όσο και στο λεγόμενο «τρίτο κόσμο». Σε περιοχές μάλιστα όπως η Παλαιστίνη το χάσμα μεταξύ των μισθωτών και της αστικής τάξης είναι ακόμη ευρύτερο από ότι στη Δύση. Π.χ. τα υψηλόβαθμα στελέχη της Χαμάς έχουν τη δυνατότητα να στέλνουν τα παιδιά τους για σπουδές στο Λονδίνο, κάτι αδύνατο για έναν Παλαιστίνιο προλετάριο.

⁷ Εθνική Παλαιστινιακή Αρχή

Πέρα όμως από τους στόχους και την προοπτική που βάζουν οι υποστηρικτές των εθνικοαπελευθερωτικών κινημάτων, ο ισχυρισμός τους αποδεικνύει και μια ολότελα λανθασμένη κατανόηση του τι είναι ο καπιταλισμός ως παγκόσμια κοινωνική σχέση. Οι άνθρωποι αυτοί δε θέλουν να αναγνωρίσουν τον τρόπο με τον οποίο εκφράζεται η οικουμενική αυτή σχέση στον παγκόσμιο καταμερισμό εργασίας και εκμετάλλευσης. Η γεωγραφική επέκταση της καπιταλιστικής σχέσης δεν πραγματοποιείται με έναν ομοιογενή τρόπο αλλά ως μια διαδικασία **άνισης ανάπτυξης**. Ωστόσο, η διαδικασία αυτή εντάσσει **οργανικά** τα διαφορετικά μέρη στο καπιταλιστικό **όλον**. Θα μπορούσαμε να παρομοιάσουμε τον παγκόσμιο καπιταλισμό σαν ένα σώμα που απαρτίζεται από διαφορετικά όργανα τα όποια οφείλουν να λειτουργήσουν από κοινού. Εδώ, πρέπει να σημειώσουμε ότι είναι λανθασμένη η αντίληψη που είναι ευρέως διαδεδομένη στον ανατρεπτικό χώρο ότι οι δυτικές κοινωνίες καταναλώνουν αυτά που παράγονται από τις κοινωνίες τις περιφέρειας και εκφράστηκε στις αντιπολεμικές διαδηλώσεις με το σύνθημα: «Καταναλωτές της δυτικής ζωής, τον πόλεμο αυτόν τον κάνετε εσείς»! Αντιθέτως, η συσσώρευση κεφαλαίου κατά κύριο λόγο πραγματοποιείται στις αναπτυγμένες βιομηχανικά χώρες μέσα από τη συνδυασμένη εκμετάλλευση ειδικευμένης και ανειδίκευτης εργασίας, μέσα από την εκμετάλλευση της εργασίας τόσο των υποτιμημένων, αποκλεισμένων, «ξένων» προλετάρων όσο και των υποτιθέμενα «βολεμένων», «ντόπιων», «εξασφαλισμένων».

Ακόμη και εντός της ίδιας χώρας μπορεί να υπάρχουν πολλές διαφορετικές διαβαθμίσεις και αποχρώσεις. Π.χ. στις ΗΠΑ, την καπιταλιστική υπερδύναμη υπάρχουν κομμάτια του πληθυσμού που έγιναν πλεονάζοντα για το κεφάλαιο, μέσα από τη διαδικασία της αποβιομηχάνισης που συνόδευσε τις νεοφιλελεύθερες πολιτικές, και υφίστανται τις πιο ακραίες μορφές βίας και ελέγχου: από την εξαθλίωση των γκέτο και την έκρηξη του πληθυσμού των φυλακών, έως καταστροφές τύπου Ν. Ορλεάνης. Επίσης, οι διαφοροποιήσεις αυτές δεν εντοπίζονται μόνο ως προς τη διάσταση του χώρου αλλά και ως προς αυτή του χρόνου. Π.χ. τη δεκαετία του '70 το Ιράκ ήταν μία από τις χώρες με το υψηλότερο βιοτικό επίπεδο στην Μ. Ανατολή. Η δε Ευρώπη των «βολεμένων» συνταράχθηκε περισσότερο από κάθε άλλη περιοχή του πλανήτη από 2 παγκόσμιους πολέμους, τους πιο καταστροφικούς και ειδικούς στην ιστορία.

Οι λόγοι για τους οποίους η ίδια βία του κεφαλαίου εμφανίζεται με διαφορετικές μορφές και σε διαφορετική ένταση (αλλού βόμβες, πείνα και φυσικές καταστροφές, αλλού κατάθλιψη, αυτοκτονίες και εργατικά ατυχήματα, παντού όμως επιβολή της μισθωτής εργασίας) στη δύση και το λεγόμενο τρίτο κόσμο είναι ιστορικοί και έχουν να κάνουν με τη δυναμική της τοπικής αλλά και παγκόσμιας πορείας της καπιταλιστικής ανάπτυξης και των ταξικών συγκρούσεων ή τυχόν ιδιαίτερους γεωστρατηγικούς παράγοντες. Τα χρόνια μετά το Β' Π.Π. η περιοχή της Μ. Ανατολής απέκτησε μια ιδιαίτερη σημασία λόγω της στρατηγικής της θέσης ως προς τα κοιτάσματα πετρελαίου. Ίσως ακόμα πιο σημαντικός παράγοντας ήταν η μαχητικότητα της αραβικής εργατικής τάξης, που μόλις σε εκείνα τα χρόνια άρχισε να σχηματίζεται.

Την καταγωγή των αντιλήψεων περί «εκ του ασφαλούς κριτικής, άγνοιας κτλ» θα πρέπει να αναζητήσει κανείς στις διάφορες μορφές της αντιιμπεριαλιστικής ιδεολογίας που κυριάρχησαν στην αριστερά μέσα στον 20^ο αιώνα.

▪ **Ιμπεριαλισμός και Αντι-Ιμπεριαλισμός**

Η συνήθης «σοβαρή» πολιτική ανάλυση του παλαιστινιακού είναι η αντι-ιμπεριαλιστική. Εμφανίζεται ως «σοβαρή» επειδή δεν καταφεύγει στους συναισθηματισμούς των «σκοτωμένων παιδιών» και των «θρηνούντων μανάδων». Σύμφωνα μ' αυτήν την ανάλυση, ο αγώνας για τη δημιουργία ενός ανεξάρτητου παλαιστινιακού κράτους αποτελεί τη συμβολική και πραγματική αιχμή του δόρατος ενάντια στον (αμερικάνικο) ιμπεριαλισμό στη Μέση Ανατολή. Η Παλαιστίνη θεωρείται ότι αποτελεί έναν από τους αδύναμους κρίκους της παγκόσμιας ιμπεριαλιστικής αλυσίδας και η υποστήριξη του αγώνα για τη «λευτεριά» της αποτελεί καθήκον όλων των «προοδευτικών» ανθρώπων που κόπτονται επίσης για την «εθνική ανεξαρτησία» της Ελλάδας. Ο ιμπεριαλισμός είναι μια φρικτή πραγματικότητα· εκατομμύρια άνθρωποι σ' όλον τον κόσμο τη βιώνουν και εκατοντάδες βιβλία την περιγράφουν. Είναι μια έννοια που εξάπτει τα πολιτικά πάθη και χρησιμοποιείται συχνά με ένα δογματικό τρόπο για να εξηγήσει, υποτίθεται, ένα πλήθος ασύνδετων μεταξύ τους εθνικών αγώνων για τη «λευτεριά» και την «ανεξαρτησία». Η πραγματική σημασία που θα μπορούσε να έχει αυτή η έννοια έχει μέχρι σήμερα συσκοτιστεί από την κυρίαρχη οικονομίστικη ερμηνεία της. Και εδώ, όπως και σε πολλά άλλα ζητήματα, η επιρροή του Λένιν και των ακολουθητών του υπήρξε καταστροφική. Το περίφημο Ιμπεριαλισμός: ανώτατο [δηλ. τελικό] στάδιο του καπιταλισμού υπήρξε η ρητή ή υπόρρητη πολιτική οικονομία ολόκληρου σχεδόν του επαναστατικού κινήματος μέσα στον 20ο αι. –και ορισμένοι φιλοδοξούν να τη συνεχίσουν και μέσα στον 21ο αι.

Σύμφωνα με το Λένιν, ο ιμπεριαλισμός ορίζεται ως το τελικό στάδιο του καπιταλισμού που χαρακτηρίζεται από την κυριαρχία των μονοπωλίων και του χρηματιστικού κεφαλαίου και από την αναγκαιότητα εξαγωγής κεφαλαίου από τις χώρες του «υπερώριμου» και θνήσκοντος καπιταλισμού ώστε να επενδυθεί επικερδέστερα στις υπανάπτυκτες χώρες. Ο ανταγωνισμός μεταξύ των εθνικών μονοπωλίων μετασχηματίζεται σε ανταγωνισμό μεταξύ εθνικών κρατών για τον έλεγχο αγορών και εδαφών. Σε αντίθεση με τον Κάουτσκι, ο οποίος πίστευε ότι τα καρτέλ και τα εθνικά κράτη θα μπορούσαν να συνεργαστούν στα πλαίσια μιας «υπεριμπεριαλιστικής» πολιτικής, ο Λένιν πίστευε ότι η άνιση ανάπτυξη επέβαλλε ένα διαρκή ανταγωνισμό μονοπωλίων και μια διαρκή σύγκρουση κρατών.

Παρά τον οικονομισμό της, η αντίρρηση του Λένιν στους πολιτικούς του αντιπάλους εντός της Β' Διεθνούς είχε έναν καθαρά πολιτικό χαρακτήρα. Οι επαναστάτες θα έπρεπε να εντείνουν τις αντιφάσεις της μονοπωλιακής καπιταλιστικής ανάπτυξης εμποδίζοντας την όποια τάση προς τη διεθνή συνεργασία του κεφαλαίου και πλήττοντας το σύστημα στους πιο αντιφατικούς και αδύναμους κρίκους της ιμπεριαλιστικής αλυσίδας. Αυτό που δημιούργησε η ανάλυση του Λένιν, κι αυτό στο οποίο άλλωστε αποσκοπούσε, ήταν η παραγωγή ενός νέου επαναστατικού υποκειμένου: του αντιιμπεριαλιστικού υποκειμένου. Ξέρουμε, από την εμπειρία των αντιιμπεριαλιστικών αγώνων του 20ου αι., ότι η ιδιότητα αυτή αποδόθηκε τόσο στο στρατευμένο εργάτη-μέλος των κατά τόπους κομμουνιστικών κομμάτων, ο οποίος έπρεπε αόγγυστα να αποδεχθεί ότι ο μακρὺς και επίτονος δρόμος προς την «οικοδόμηση του σοσιαλισμού» περνάει μέσα από τον εθνικοαπελευθερωτικό αγώνα κατά του «ξένου δυνάστη», -δηλ. των καρτέλ που θα διωχτούν και έτσι θα δημιουργηθεί κρίση στις μητροπόλεις- όσο και στον «προοδευτικό» αστό, ο οποίος συνεργάζεται με τον ομοεθνή του στρατευμένο εργάτη για την εδραίωση της «εθνικής ανεξαρτησίας» και της «αυτοδύναμης» βιομηχανικής [δηλ. καπιταλιστικής] ανάπτυξης.

(Στην πραγματικότητα, η συμμαχία με τα «αστικά, δημοκρατικά κινήματα» στις αποικίες ήταν για τον Λένιν ζήτημα τακτικής. Η ετικέτα της «προοδευτικής εθνικής αστικής τάξης» και τα σλόγκαν του «μη καπιταλιστικού [δηλ. κρατικοκαπιταλιστικού] δρόμου προς την ανάπτυξη» και του «εθνικού-δημοκρατικού μετώπου» υπό την καθοδήγηση οποιασδήποτε δημοκρατικής τάξης ή κοινωνικού στρώματος είναι κυρίως σλόγκαν του σταλινισμού -ενώ υποστηρίχθηκαν μεταπολεμικά και από τους τροτσικιστές ή τους μαοϊκούς. Η διαφορά με τους μαοϊκούς ήταν ότι αυτοί οι τελευταίοι ήθελαν να προωθήσουν την εθνική, δημοκρατική επανάσταση μέσω της ένοπλης πάλης).

Όσοι αντιπαραθέτουν σήμερα την έννοια της «αυτοκρατορίας» στην έννοια του «ιμπεριαλισμού» (βλ. Νέγκρι-Χάρντ) θεωρούν τη λενινιστική θεωρία απλά ξεπερασμένη. Υπήρξαν όμως τις τελευταίες δεκαετίες μέσα στην αριστερά και ορισμένοι που έδειξαν ότι τα εμπειρικά δεδομένα του Λένιν του 1917 ήταν λάθος: το χρηματιστικό κεφάλαιο είχε κυριαρχήσει μόνο σε λίγες καπιταλιστικά αναπτυγμένες χώρες, η εξαγωγή κεφαλαίων είχε όντως αυξηθεί στα τέλη του 19ου αι. αλλά όχι δραματικά, ο βαθμός εκμετάλλευσης της εργασίας και η μάζα κέρδους που απαιτούνται για τις ανάγκες επέκτασης του ήδη συσσωρευμένου κεφαλαίου μπορεί να μην ήταν ικανοποιητικές αλλά πάντως ήταν υψηλότερες στις βιομηχανικές χώρες απ' ό,τι στις αποικίες.

Ότι μέσα από την ιμπεριαλιστική πολιτική εξασφαλιζόταν επίσης η πρόσβαση σε νέες αγορές και πρώτες ύλες είναι αναμφισβήτητο. Αλλά αν δεν εξυπηρετούσε πρωτίστως τα στενά συμφέροντα των μονοπωλίων αυτή η πολιτική, τότε τι ακριβώς εξυπηρετούσε;

Όπως έχουν δείξει οι ελάχιστες σοβαρές αναλύσεις του ιμπεριαλισμού στα τέλη του 19ου-αρχές του 20ου αι., αυτή η πολιτική (στην οποία μπορούν να ενταχθούν τόσο ο αγγλικός ή ο ιταλικός ιμπεριαλισμός όσο και η αποικιοκρατική πολιτική του σιωνισμού, για παράδειγμα) εξυπηρετούσε την επίλυση του κοινωνικού ζητήματος. Η απροθυμία των εθνικών αστικών τάξεων να εγκαταλείψουν κάποια από τα προνόμιά τους μπλοκάριζε την επίλυση της υπερσυσσώρευσης κεφαλαίου και εμπορευμάτων μέσω της κοινωνικής μεταρρύθμισης, την ικανοποίηση των εργατικών ή αγροτικών αιτημάτων μέσω της αναδιανομής των εισοδημάτων ή της γης, την ενσωμάτωση των μειονοτήτων μέσω μιας φιλελεύθερης ή σοσιαλδημοκρατικής κοινωνικής πολιτικής. Οι κοινωνικές συγκρούσεις ανάγκασαν τις μεγάλες ευρωπαϊκές δυνάμεις να κάνουν εξαγωγή της ταξικής πάλης για να αποφύγουν τον εμφύλιο πόλεμο, δημιουργώντας π.χ. έποικους, στρατιώτες και άλλες επαγγελματικές δυνατότητες στο εξωτερικό. Όπως αποδεικνύεται από τις ταξικές συγκρούσεις πριν και μετά τον α' παγκόσμιο πόλεμο η πολιτική αυτή απέτυχε να επιλύσει τις αντιφάσεις της ταξικής κοινωνίας. Γι' αυτό με την πάροδο του χρόνου συνδυάστηκε με τις πολιτικές του φασισμού, του φορντισμού ή του κεϋνσιανισμού, και σε κάποιες περιπτώσεις αντικαταστάθηκε από αυτές.

Παρά τις αλλαγές που έγιναν στο παγκόσμιο σύστημα μετά το β' παγκόσμιο πόλεμο (ή από μια άλλη άποψη, εξαιτίας αυτών), οι αντιιμπεριαλιστικές αναλύσεις συνέχισαν να κυριαρχούν τονίζοντας τη μια ή την άλλη περιορισμένη όψη των διεθνών σχέσεων. Η έννοια του ιμπεριαλισμού ξεχειλώσε και κατέληξε να ταυτίζεται γενικώς με την όποια «αποικιακή» ή «νεοαποικιακή» πολιτική. Για τους αντιιμπεριαλιστές ο κόσμος χωρίζεται σε καταπιεστικά και καταπιεζόμενα έθνη, ανεξάρτητα και εξαρτημένα κράτη, πρώτο και τρίτο κόσμο, βολεμένους πρωτοκοσμικούς και καταπιεσμένους τριτοκοσμικούς, αμερικάνους των βαλκανίων και προλετάριους των βαλκανίων (ο κατάλογος των νεο-όρων είναι ανεξάντλητος). Αυτή την απλοποίηση της λενινιστικής οπτικής έφτασαν να την ενστερνίζονται ακόμη και οι αναρχικοί

που πρόσφατα αντικατέστησαν τους μαοϊκούς με την Χαμάς ως εκλεκτό αντιιμπεριαλιστικό υποκείμενο.

Πάντως, μετά τους αντι-αποικιακούς αγώνες, την ανάδυση των μετα-αποικιακών κρατών («αναπτυξιακές δικτατορίες» τα έχουν αποκαλέσει κάποιои) και τη συνεπαγόμενη εξασθένιση του προλεταριακού διεθνισμού άρχισε να γίνεται εμφανές ότι χωρίς μια θεωρία για το κράτος ήταν αδύνατο να γίνει κατανοητός ο ιμπεριαλισμός. Σταδιακά άρχισε να δίνεται έμφαση όχι μόνο στις διακρατικές σχέσεις αλλά στο σύνολο των πολιτικών διαμεσολαβήσεων και στις σύνθετες μορφές της καπιταλιστικής κοινωνικοποίησης.

Βασισμένοι στις νέες αναλύσεις, θα μπορούσαμε να ξεκινήσουμε από μια πρώτη διαπίστωση: η επιχείρηση είναι μια οικονομική μορφή της καπιταλιστικής σχέσης, το κράτος είναι μια άλλη, πολιτική, μορφή της ίδιας σχέσης. Το κράτος δεν υπάρχει για να εξυπηρετεί την επιχείρηση. Το κράτος είναι μορφή θεσμοποίησης της καπιταλιστικής μισθωτής σχέσης, ή, ακόμα καλύτερα, μορφή θεσμοποίησης της αναλογίας ανάμεσα στη μισθωτή και την άμισθη εργασία.

Η διαδικασία της αποαποικιοποίησης στον «Τρίτο Κόσμο» απέδειξε ότι η λειτουργία του καπιταλιστικού κράτους αποσκοπεί στην άρση των εμποδίων προς την ανάπτυξη της καπιταλιστικής σχέσης. (Πάλι το σιωνιστικό αντι-αποικιακό κίνημα ενάντια στη βρετανική Εντολή είναι ένα καλό παράδειγμα). Τα μετα-αποικιακά κράτη δεν συνέχισαν απλά την παλιά καπιταλιστική πολιτική των μεγάλων ιμπεριαλιστικών δυνάμεων· τη βελτίωσαν και την ανέπτυξαν. Καθιέρωσαν ένα σύνολο κοινωνικών νορμών, πάντα σχετικό και πάντα υποκείμενο στις διαρκείς αλλαγές που επιβάλλει η ταξική πάλη, το οποίο εγγυάται την αναπαραγωγή της εργατικής δύναμης και της καπιταλιστικής σχέσης συνολικά. Αυτό προϋποθέτει την πρωταρχική συσσώρευση, δηλ. την καταστροφή όλων των παλιών και νέων μορφών κοινοτικής αλληλεγγύης -οι καταστασιακοί θα το ονόμαζαν επίσης «αποικιοποίηση της καθημερινής ζωής από το εμπόρευμα».

Να ποιά ήταν η δουλειά του μετα-αποικιακού κράτους: η γενίκευση της καπιταλιστικής σχέσης σε ολόκληρο τον πλανήτη. Από τη στιγμή που αυτή η διαδικασία γίνεται μέσω του κράτους και υπό συνθήκες άνισης ανάπτυξης παγιώνεται ένα ιεραρχικό σύστημα κρατών με άνιση επιρροή. Αρχίζουμε τώρα να διακρίνουμε κάπως το πλήρες νόημα του ιμπεριαλισμού: μια ρευστή ηγεμονία μέσω της οποίας ένα κράτος ή μια συμμαχία κρατών καταφέρνει να επηρεάσει μια σειρά άλλων κρατών ώστε να υιοθετήσουν ένα σύνολο κανόνων λειτουργίας της καπιταλιστικής σχέσης που να διευκολύνει τη διεθνή κυκλοφορία και συσσώρευση του κεφαλαίου. Ο ιμπεριαλισμός δεν είναι δημιούργημα ούτε των πολυεθνικών ούτε κάποιας υπέρτερης οικονομικής και στρατιωτικής ισχύος. Το καπιταλιστικό σύστημα στο σύνολό του είναι ιμπεριαλιστικό. Η ύπαρξη ιεραρχίας εντός της κρατικής Καπιταλιστικής Διεθνούς, με τις ΗΠΑ επικεφαλής, ήταν ένα πολιτικό αποτέλεσμα αυτής της διαδικασίας σε μια συγκεκριμένη ιστορική στιγμή -τίποτα περισσότερο, τίποτα λιγότερο. Και τιμή στη Ρόζα Λούξεμπουργκ που πρώτη διέγινωσε ότι στην εποχή μας «όλα τα κράτη είναι ιμπεριαλιστικά» -με έναν καπιταλιστικό εννοείται τρόπο. Το ίδιο και το μετα-αποικιακό σιωνιστικό κράτος, για το οποίο θα μιλήσουμε ευθύς αμέσως.

▪ Σιωνισμός

Μας προκαλεί ιδιαίτερη εντύπωση το αντιφατικό γεγονός της υποστήριξης –έστω και ιδεολογικής- εθνικοαπελευθερωτικών κινήσεων, όπως αυτό της Παλαιστίνης. Ριζοσπαστικά κομμάτια που συνήθως αρέσκονται στο να συνθηματολογούν πως «οι προλετάριοι δεν έχουνε πατρίδα» ή «κάτω τα κράτη και η πατρίδες» μπροστά στο ζήτημα της αραβοϊσραηλινής διαμάχης καταθέτουν τα όπλα της κριτικής και σπεύδουν να χειροκροτήσουν ή να συνταχθούν με πρακτικές ξένες προς την παραπάνω συνθηματολογία .

Θέλουμε να δείξουμε πως ο εθνικισμός δεν είναι μια ιδεολογία που οι «κακοί εξουσιαστές» χρησιμοποιούν για να αποπλανήσουν του άβουλους «λαούς». Ο εθνικισμός βρίσκει πάτημα στις υλικές συνθήκες ζωής των προλεταρίων γι' αυτό και δεν είναι μόνο ο φασισμός αλλά και τα απανταχού εθνικοαπελευθερωτικά κινήματα που κυοφορούν την ήττα των προλεταριακών αγώνων, την ενσωμάτωση τελικά στην κοινότητα του κεφαλαίου.

Για μας λοιπόν τα εθνικοαπελευθερωτικά κινήματα δεν είναι εν δυνάμει ταξικά αλλά αποτελούν την ήττα των ταξικών αγώνων. Δε συνιστούν έναν οπισθοδρομικό αντικαπιταλισμό **αλλά μια συγκεκριμένη, ιστορικά ιδιαίτερη, μορφή εδραίωσης της καπιταλιστικής σχέσης**. Ερευνώντας το παρελθόν του σιωνισμού, θέλουμε να υπενθυμίσουμε το ποιο είναι το μέλλον κάθε εθνικοαπελευθερωτικού κινήματος άρα και του παλαιστινιακού.

1. Ο Σιωνισμός είναι το κίνημα που αποτέλεσε την ιδεολογική και υλική βάση του ισραηλινού κράτους. Οι δομές του κράτους του Ισραήλ είναι μετεξέλιξη των θεσμών του Εργατικού Σιωνισμού την περίοδο της βρετανικής κυριαρχίας στην Παλαιστίνη. Ο Σιωνισμός είναι μια μορφή του εθνικού σοσιαλισμού. Ο τελευταίος παρουσιάστηκε ως εναλλακτική λύση τόσο απέναντι στον καπιταλιστικό εκσυγχρονισμό και φιλελευθερισμό όσο και απέναντι στο επαναστατικό κίνημα στα τέλη του 19^{ου} με αρχές του 20^{ου} αιώνα. Η βασική του αρχή ήταν η εξής: **η εθνική ταυτότητα προηγείται οποιασδήποτε άλλης και οι σοσιαλιστικές αξίες τίθενται στην υπηρεσία του έθνους**. Ο Σιωνισμός αποτελεί μια απάντηση στον αντισημιτισμό με τους ίδιους εθνικιστικούς-διαχωριστικούς όρους. Ο εκφραστής του Σιωνισμού τόνισαν την ανάγκη ίδρυσης ενός εβραϊκού κράτους που θα προστάτευε τους Εβραίους από το την απειλή του διογκούμενου αντισημιτισμού. Σύμφωνα με το σιωνιστικό πνεύμα όλες οι τάξεις του έθνους κινητοποιούνται για να αντιμετωπίσουν τον κοινό εχθρό : τον «ξένο» και οτιδήποτε υποσκάπτει το «εθνικό πνεύμα» (π.χ. ο σοσιαλισμός). Η ίδια αντίληψη του αντισημιτισμού περί των «εβραϊκών παρασίτων» ενσωματώθηκε στο σιωνισμό με σκοπό να συσπειρώσει κάτω από την «εθνική» σκεπή τους Εβραίους και να τους οδηγήσει στον εξαγνισμό μέσα από την επιστροφή στη σκληρή δουλειά στη «γη του Ισραήλ».

Δυο από τους βασικούς θεσμούς του εργατικού σιωνισμού δείχνουν το πως οι ανάγκες και οι επιθυμίες των προλεταρίων ενσωματώνονται στον εθνικισμό και στο κράτος δίνοντας προσωρινές «λύσεις».

α. Τα κιμπούτς: Πρόκειται για συνεργατικούς οικισμούς. Στελεχώθηκαν από Εβραίους μετανάστες από τη Ρωσία και χώρες της κεντρικής Ευρώπης που είτε απογοητευμένοι από τις ήττες του εργατικού κινήματος είτε διωκόμενοι εξαιτίας του αντισημιτισμού, έφτασαν στην Παλαιστίνη προσπαθώντας να στήσουν ξανά τη ζωή τους. Αυτές οι κοινότητες προσπαθούσαν να επιστρέψουν σε προκαπιταλιστικούς κοινοτικούς δεσμούς δίνοντας έμφαση στη

χειρωνακτική εργασία. Τα κιμπούτς απέκτησαν κεντρικό ρόλο έναντι του ιδιωτικού κεφαλαίου, στο πλαίσιο της «εποικοδομητικής» στρατηγικής για την «κατάκτηση της γης και της εργασίας». Παρά τις ψευδαισθήσεις πολλών σοσιαλιστών δυτικών μέχρι το 1960 τα κιμπούτς ουδέποτε υπήρξαν σοσιαλιστικές οάσεις. Έπαιξαν κυρίως το ρόλο της ένοπλης εμπροσθοφυλακής του σιωνισμού. Από τα τέλη του 1930 και μετά όταν ήταν εμφανές ότι η χώρα θα διαμελίζονταν τα κιμπούτς ξεφύτρωναν στα πιο απόμακρα σημεία της Παλαιστίνης έτσι ώστε να εξασφαλιστεί ότι ένα όσο το δυνατόν μεγαλύτερο κομμάτι γης θα ενσωματωνόταν στο Ισραήλ. Από το 1960 και έπειτα η εικόνα του εξισωτικού και αυτοσυντηρούμενου κιμπούτς άρχισε να διαλύεται. Έχοντας ως έμβλημα τη λατρεία της συγκεκριμένης εργασίας και μη έχοντας αμφισβητήσει ποτέ την καπιταλιστική κοινωνία στην οποία ήταν ενταγμένα κατέληξαν στην εκβιομηχάνιση και στην πρόσληψη εποχιακών μεταναστών εργατών κυρίως παλαιστίνιων και σήμερα ταϊλανδών. Η διαφοροποίηση των μισθών και η απόκτηση προσωπικών τραπεζικών λογαριασμών διέλυσε κάθε μορφή κοινοτικής ζωής και φυσικά τη διαδικασία των γενικών συνελεύσεων. Σήμερα μιλάμε για εισηγμένες στο χρηματιστήριο επιχειρήσεις.

β. Η Histadrut (Γενική οργάνωση των Εβραίων Εργατών στο Έδαφος του Ισραήλ). Προέκυψε από τη συνεργασία όλων των εργατικών σιωνιστικών κομμάτων («αριστερών» και «δεξιών»). Μέλος της μπορούσε να γίνει κάθε εβραίος εργάτης ανεξαρτήτως πολιτικών πεποιθήσεων. Η Histadrut επεξεργάστηκε μια διττή τακτική. Αφενός χρησιμοποιώντας τους πόρους που συγκέντρωνε στο εξωτερικό η Σιωνιστική Οργάνωση κατόρθωσε να αναπτύξει μια κοινωνική-οικονομική σφαίρα στην οποία απασχολούταν αποκλειστικά Εβραίοι. Αυτή η σφαίρα εκτεινόταν σε όλους τους τομείς της κοινωνικής δραστηριότητας (κατασκευαστικές εταιρίες, γεωργικοί συνεταιρισμοί και κολεκτίβες, εμπορικοί συνεταιρισμοί, κοινοτικές κατοικίες, τεχνικές σχολές, ταμεία αλληλοβοήθειας και κοινωνικής ασφάλισης). Αφετέρου, ασκούσε πιέσεις στους ιδιώτες εργοδότες (Εβραίους και μη) και στις βρετανικές αρχές, που αποτελούσαν έναν από τους μεγαλύτερους εργοδότες, ώστε να προτιμώνται οι Εβραίοι εργάτες από τους συνήθως φτηνότερους και λιγότερο απαιτητικούς Άραβες εργάτες. Ταυτόχρονα ασκούσε πιέσεις και στους ίδιους τους Εβραίους εργάτες ώστε να είναι λιγότερο απαιτητικοί και να δέχονται τις δύσκολες και κακοπληρωμένες εργασίες που τους προσφέρονταν. Στόχος αυτής της πολιτικής ήταν η «κατάκτηση της εργασίας», δηλαδή ο πολιτικός και οικονομικός έλεγχος από το εβραϊκό εργατικό κίνημα ενός όσο το δυνατόν μεγαλύτερου κομματιού της τοπικής αγοράς εργασίας.

Αυτοί οι θεσμοί – μεγαλύτερης εμβέλειας από τα κιμπούτς - προσέφεραν στους φτωχούς Εβραίους μετανάστες ένα κοινοτικό πλαίσιο επιβίωσης και ζωής. Μόνο με αυτή την έννοια χρησιμοποιήθηκε η λέξη «σοσιαλισμός» από το εργατικό σιωνιστικό κίνημα: ως δηλωτική της εθνικής αλληλεγγύης. Μόνο έτσι εξασφαλίστηκε η δημιουργία ενός εργατικού στρατού και η μαζική αποικιοποίηση της Παλαιστίνης.

γ. Έποικοι. Μια άλλη μορφή της Σιωνιστικής ρύθμισης ήταν οι εποικισμοί. Τα πιο χαμηλά στρώματα του εβραϊκού προλεταριάτου όπως οι Εβραίοι της ανατολής ενσωματώθηκαν στην επεκτατική πολιτική του ισραηλινού κράτους για έλεγχο των κατεχόμενων εδαφών, μέσω των εποικισμών. Η ευκαιρία στέγασης και εργασίας προσέφερε την δυνατότητα να ξεφύγουν από την υποδεέστερη θέση στην οποία βρίσκονταν στο «καθαυτό ισραήλ» Αυτό είχε ιδιαίτερη σημασία τη δεκαετία του '70, όταν η έλλειψη επαρκούς στέγασης οδηγούσε άστεγους και άνεργους ή χαμηλά αμειβομένους Εβραίους της ανατολής να καταλαμβάνουν άδεια κτήρια στα

πλούσια προάστια των Εβραίων της Δύσης. Ο εποίκισμός προσέφερε λοιπόν μια εναλλακτική λύση σε αυτή την ανταγωνιστική άμεση οικειοποίηση, στρέφοντας τον ανταγωνισμό στο παλαιστινιακό προλεταριάτο. Το πόσο πραγματικές είναι αυτές οι «λύσεις» φάνηκε από τα τελευταία γεγονότα των επιχειρήσεων αποχώρησης των εποίκων από την Λωρίδα της Γάζας όπου προέκυψαν συγκρούσεις ανάμεσα στον ισραηλινό στρατό και στους Εβραίους εποίκους.

δ. SHAS. Το συγκεκριμένο σιωνιστικό κόμμα ενσωμάτωσε τις διεκδικήσεις των προλετάρων Mizrahim εφαρμόζοντας πολιτική κοινωνικής πρόνοιας. Ουσιαστικά, η μόνη πόρτα που ήταν διάπλατα ανοιχτή στο Ισραήλ για τους Μιζραχί ήταν αυτή της συναγωγής. Το Shas όμως κέρδισε επειδή συνδύασε τη θρησκεία με την κοινωνική πολιτική: έχτιζε συναγωγές αλλά και σχολεία στις φτωχογειτονιές, μίλαγε και μιλά στο όνομα των φτωχών Μιζραχί, είναι υπέρ των συντηρητικών αξιών αλλά και του συμβιβασμού με τους Παλαιστίνιους.

▪ Το Πολιτικό Ισλάμ

Είναι εμφανής για μας ο παραλληλισμός ανάμεσα στην τακτική και την εξέλιξη του Εργατικού Σιωνισμού και το ρόλο που διαδραματίζουν οργανώσεις του πολιτικού Ισλάμ, όπως η Χαμάς – η σημαντικότερη από όλες- , η Τζιχάντ και εθνικιστικές οργανώσεις όπως η Φατάχ, στην Παλαιστίνη.

Πρώτα απ’ όλα θα θέλαμε να διευκρινίσουμε πως δε θεωρούμε το πολιτικό Ισλάμ ως μια αναχρονιστική ιδεολογία που θέλει να επαναφέρει τον αραβικό κόσμο σε ένα «νέο μεσαίωνα». Αντίθετα το θεωρούμε μια νεωτερική ιδεολογία που τείνει να αναδειχθεί στην κυρίαρχη μορφή του αραβικού κόσμου μετά τη χρεοκοπία του παναραβισμού και των καθεστώτων τύπου «Μπάαθ» στην περιοχή και το οποίο χρησιμοποιεί μια παραδοσιακή ιδεολογία προκειμένου να πειθαρχήσει και να κρατήσει διαιρεμένο το προλεταριάτο.

Επίσης σε καμία περίπτωση δεν κάνουμε το λάθος να ταυτίσουμε το πολιτικό ισλάμ με το ισλάμ ως θρησκεία. Οι ισλαμικές ομάδες είναι πολιτικές ομάδες που επιχειρούν να πετύχουν πολιτικούς και κοινωνικούς στόχους, χρησιμοποιώντας ως πολιτικό όπλο τη θρησκεία.

Χωρίς να μπορούμε φυσικά να ταυτοποιήσουμε τις συνθήκες του σήμερα με αυτές της γέννησης του κράτους του Ισραήλ, δεν είναι καθόλου τυχαίο το γεγονός ότι οι παραπάνω οργανώσεις παίζουν έναν διττό ρόλο. Από τη μια πλευρά, στελεχώνουν και οργανώνουν τις δομές ενός «εμβρυακού» παλαιστινιακού κράτους, όπως αστυνομία, εκπαίδευση, περίθαλψη, και από την άλλη συνεισφέρουν στις συνθήκες εθνικής ομογενοποίησης των παλαιστίνιων και στις συνθήκες διαχωρισμού του εβραϊκού και παλαιστινιακού προλεταριάτου. Στόχοι της Χαμάς, σύμφωνα με την ιδρυτική της διακήρυξη, είναι η ανακατάληψη ολόκληρης της Παλαιστίνης, η εκδίωξη των «σιωνιστών» και των «σταυροφόρων» και η επαναφορά του ισλαμικού νόμου ως πυξίδας για την κοινωνική ζωή, ως ένα μέσο για την «αποκατάσταση των αδικιών» και την «εξαφάνιση της διαφθοράς». Θεωρεί τον εθνικισμό κομμάτι της θρησκευτικής πίστης και κηρύσσει ότι είναι πρωταρχικό καθήκον των πιστών, αντρών και γυναικών, να πολεμούν τους «ξένους» που εισβάλλουν στα «εδάφη των μουσουλμάνων». Σύμφωνα με τη Χαμάς, ο εθνικοαπελευθερωτικός αγώνας των παλαιστίνιων εντάσσεται στο γενικότερο αγώνα των αράβων και όλων των μουσουλμάνων ενάντια στο Σιωνισμό, και για αυτό το λόγο αποτελεί ατομικό καθήκον του κάθε μουσουλμάνου η υποστήριξη της παλαιστινιακής υπόθεσης. Προβάλλει την κοινωνική αλληλεγγύη και την ηθική και οικονομική αλληλοϋποστήριξη των

μουσουλμάνων ως ένα μέσο αντίστασης στους εισβολείς και ως μέσο εθνικής επιβίωσης στις συνθήκες της κατοχής. Παρόμοιο είναι και το πρίσμα μέσα από το οποίο βλέπει και τις υπόλοιπες κοινωνικές δραστηριότητες: παιδεία και τέχνη πρέπει να «αποκαθαρθούν» από τα «ξένα» στοιχεία και να τεθούν στην υπηρεσία του εθνικοαπελευθερωτικού αγώνα και της οικοδόμησης ενός κράτους με μουσουλμανικό χαρακτήρα. Η Χαμάς ιδρύθηκε τη δεκαετία του '80 και «ανδρώθηκε» χάρη και στην ανοχή που επέδειξε απέναντί της η κυβέρνηση του Ισραήλ που την έβλεπε ως ένα πιθανό ανταγωνιστή της Φατάχ. Μετά τον πρώτο Πόλεμο του Κόλπου, όταν η Σαουδική Αραβία διέκοψε την οικονομική της βοήθεια προς τη Φατάχ, η Χαμάς έγινε ο μοναδικός αποδέκτης σαουδαραβικής βοήθειας στην Παλαιστίνη. Χάρη σε αυτή τη βοήθεια μπόρεσε να αυξήσει την επιρροή της, ειδικά στη Λωρίδα της Γάζας, παρέχοντας υπηρεσίες πρώτης ανάγκης που οι κάτοικοί της δεν μπορούσαν να εξασφαλίσουν από αλλού. Σήμερα η Χαμάς έχει προσχωρήσει στο στρατόπεδο του «πολιτικού ρεαλισμού». Δέχεται πλέον τη δημιουργία παλαιστινιακού κράτους στα σύνορα του 1967, πράγμα που ισοδυναμεί με έμμεση αναγνώριση του ισραηλινού κράτους, ενώ προτίθεται επίσης να συμμετάσχει στην ΕΠΑ.

Αυτές οι οργανώσεις δεν πρέπει να θεωρούνται αντικαπιταλιστικές, αλλά μια ιδιαίτερη έκφραση του κεφαλαίου σε αυτή τη συγκεκριμένη συγκυρία. Το Ιράν, ένα κράτος στο οποίο εδώ και περίπου ένα τέταρτο του αιώνα το πολιτικό Ισλάμ κατέχει την εξουσία, όλα αυτά τα χρόνια έχει γνωρίσει μια άνευ προηγουμένου καπιταλιστική ανάπτυξη, επενδύοντας στη βιομηχανία τα κέρδη από την πώληση πετρελαίου. Παράλληλα ένα άλλο σημαντικό τμήμα των κερδών αυτών επενδύεται σε χρηματο-πιστωτικά ιδρύματα της Δύσης, παρακάμπτοντας έτσι την απαγόρευση του δανεισμού με τόκο που επιβάλλει το Κοράνιο. Ωστόσο, το Κοράνιο δε θέτει περιορισμούς στην οικονομική δραστηριότητα εν γένει. Αντίθετα, θεωρεί τον πλουτισμό θεμιτό, αρκεί να συνοδεύεται από την ελεημοσύνη.

Τελείως λανθασμένη είναι και η παρουσίαση του πολιτικού Ισλάμ ως μίας αντιιμπεριαλιστικής δύναμης. Καταρχήν, εδώ θα πρέπει να τονίσουμε πως πολλές από τις ισλαμικές οργανώσεις δημιουργήθηκαν χάρη στη χρηματοδότηση από κράτη, και μάλιστα συχνά και από δυτικά κράτη. Η ενίσχυση του ισλαμισμού αποτέλεσε ένα όπλο της εξουσίας κατά των ταξικών αγώνων σε περιόδους κοινωνικής κρίσης και δευτερευόντως σε ορισμένες χώρες κατά ης αριστεράς. Έτσι στην Αλγερία η αριστερή κυβέρνηση του FLN ευνόησε μια επιστροφή στις παραδοσιακές αξίες που εξέφραζε ο ισλαμισμός προκειμένου να αντιμετωπίσει το διογκούμενο κύμα αντίδρασης στην οικονομική πολιτική του, ενώ στην Αίγυπτο και την Τουρκία, τα κράτη αυτά ανέχθηκαν και υποβοήθησαν τη δράση των ισλαμιστών κατά της αριστεράς. Σε άλλες περιπτώσεις παρόμοιες οργανώσεις έγιναν αποδέκτες είτε άμεσης στρατιωτικής βοήθειας, όπως λόγου χάρη οι Ταλιμπάν στο Αφγανιστάν είτε διπλωματικής στήριξης, όπως η GIA στην Αλγερία. Και στις δύο αυτές περιπτώσεις μια δυτική δύναμη, οι ΗΠΑ, βοήθησαν αυτές τις οργανώσεις προκειμένου να «κερδίσουν πόντους» στη διεθνή σκακιέρα εις βάρος της Σοβιετικής Ένωσης στην πρώτη περίπτωση και της Γαλλίας στη δεύτερη. Ανάλογη είναι και η περίπτωση της «Χεζμπολάχ» στο Λίβανο. Όντας συνδεδεμένη με το ισλαμικό καθεστώς του Ιράν, αποτελεί και «αντιπρόσωπο» στο Λίβανο της Συρίας, του πιστότερου συμμάχου του Ιράν.

Εξίσου παραπλανητικό είναι να παρουσιάζουμε το πολιτικό Ισλάμ ως τον υπερασπιστή ενός παραδοσιακού τρόπου ζωής απέναντι στην επέλαση του καπιταλιστικού τρόπου ζωής. Ο στόχος της εθνικής ανάπτυξης που προσπαθούν να επιτύχουν οι ισλαμιστές μακροπρόθεσμα είναι βέβαιο πως θα φέρει την καταστροφή αυτού του τρόπου ζωής, εάν αυτός πράγματι επιβιώνει ακόμα. Όμως το σημαντικότερο είναι πως αυτό το επιχείρημα προσπαθεί να

υποβιβάσει ένα κοινωνικό ζήτημα που σχετίζεται με τις διαδικασίες εκσυγχρονισμού που λαμβάνουν χώρα στις μουσουλμανικές κοινωνίες σε ένα απλό ζήτημα πολιτικής της ταυτότητας που σχετίζεται σχεδόν αποκλειστικά με την πολιτισμική ταυτότητα αυτών των κοινωνιών. Παράλληλα αγνοεί το γεγονός πως οι ισλαμικές οργανώσεις έχουν καθαρά πολιτικούς στόχους που αφορούν είτε την κατάκτηση της εξουσίας μέσα σε μια χώρα είτε να προσφέρει μια συνεκτική ιδεολογία σε χώρες που είναι παρούσες περισσότερες από μία εθνότητες όπως το Ιράν και το Αφγανιστάν. Σε περιπτώσεις όπως αυτή της Παλαιστίνης οι ισλαμικές ομάδες εμφανίζονται ως οι γνησιότεροι εκφραστές του παλαιστινιακού εθνικισμού απέναντι στην πιο διαλλακτική και υποχωρητική Φατάχ. Ταυτόχρονα η Χαμάς μέσα στις συνθήκες της πάλης για την εθνική απελευθέρωση προσπαθεί να θέσει και τις βάσεις για την κατάκτηση της εξουσίας σε ένα μελλοντικό παλαιστινιακό κράτος, ελεγχόμενου από αυτήν.

Είναι παντελώς άστοχο να θεωρεί κάποιος πως άλλο ο εθνικισμός του Σιωνισμού και άλλο του Ισλαμισμού. Δεν υπάρχει ούτε ένα ιστορικό παράδειγμα ενός μη-επεκτατικού εθνικισμού. Ιδεολογικά τουλάχιστον τόσο ο Σιωνισμός όσο και πολιτικό Ισλάμ (ως μετεξέλιξη του Παναραβισμού), θέλουν να εξοντώσουν οι «μεν» τους «δε», οι «καθαροί» τους «ξένους», οι «πιστοί στο δόγμα» τους «αλλόθρησκους». Το μέγεθος αυτής της επέκτασης και η υλικότητα αυτών των ιδεολογικών κορόνων εξαρτάται από την ισχύ του κράτους-φορέα του εθνικού οράματος κάτι που σε τελική ανάλυση εξαρτάται από το κατά πόσο οι προλετάριοι και οι προλετάριας συντάσσονται με τις προσταγές του κράτους «τους» και προσφέρουν ή όχι τα κορμιά τους για καύσιμη ύλη στον κινητήρα του καπιταλιστικού πολέμου.

- **Η ιστορία των ταξικών αγώνων στην περιοχή**
- **Προλεταριακή συνεργασία Εβραίων και Αράβων και συνεργασία μεταξύ των αστικών τους τάξεων**

Είμαστε συνηθισμένοι στη χρήση των όρων «άραβες» και «εβραίοι», με την έννοια που τους έχουν δώσει η αραβική παλαιστινιακή εθνικιστική ιδεολογία και η σιωνιστική αντίστοιχη σαν προαιώνιες, μονολιθικές, αυθύπαρκτες και διαχωρισμένες οντότητες. Τόσο, ώστε να «ξεχνάμε» ότι μέχρι και το 1920, που πέρασε στη Βρετανική κυριαρχία, η Παλαιστίνη αποτελούσε απλά μια γεωγραφική περιοχή όπου κατοικούσε μια αραβική πλειοψηφία και μια εβραϊκή μειονότητα. Οι δύο κοινότητες, ωστόσο, θεωρούνται από τις εθνικιστικές μυθολογίες συνεκτικές, ενιαίες και αδιαφοροποίητες, που έχουν, υποτίθεται, «φυσικές» ταυτότητες και όχι κατασκευασμένες, με διακριτή ιστορική πορεία η κάθε μία, και όχι αλληλένδετη. Έχει θαφτεί εντελώς το πως ο αραβικός κόσμος επηρέασε την εξέλιξη του σιωνιστικού σχεδίου καθώς και το πλέγμα των αραβο-εβραϊκών σχέσεων και αλληλεπιδράσεων. Επίσης, αυτό που μας ενδιαφέρει κυρίως εδώ, είναι ότι η εθνικιστική ερμηνεία, ως πολιτική ερμηνεία, περιορίζεται στη σφαίρα των πολιτικο-στρατιωτικών συγκρούσεων, αφήνοντας σκοπίμως απ' έξω το πεδίο της ταξικής πάλης και της καθημερινότητας. Θα δώσουμε κάποια χαρακτηριστικά παραδείγματα προλεταριακής συνεργασίας που διαπέρασαν τις εθνικές γραμμές, κόντραρίστηκαν με τους εθνικούς διαχωρισμούς και γι' αυτό πολεμήθηκαν λυσσαλέα και τελικά πέρασαν στη λήθη.

Το πρώτο παράδειγμα είναι η εξέλιξη της προλεταριακής συνεργασίας των σιδηροδρομικών εργατών των Παλαιστινιακών Σιδηροδρόμων. Η εταιρεία ανήκε στη Βρετανική Εντολή και απασχολούσε άραβες και εβραίους, αντίθετα με την πλειοψηφία των επιχειρήσεων που ήταν ήδη εθνικά «καθαρές». Ειδικά το τμήμα της Χαΐφα ήταν ένα από τα πολυπληθέστερα

της Παλαιστίνης. Η μεταξύ τους συνεργασία, που επιβλήθηκε από την κατάσταση που βίωναν (σκληρές συνθήκες εργασίας, χαμηλοί μισθοί), ανάγκασε τόσο τους σιωνιστές όσο και τους αντισιωνιστές κομμουνιστές καθώς και διάφορες πολιτικές τάσεις των αράβων να προσεγγίσουν πρακτικά και ιδεολογικά τις σχέσεις των αράβων και εβραίων εργατών. Πρώτοι οι εβραίοι σιδηροδρομικοί οργανώθηκαν σε συνδικάτο το 1919 προσκείμενο στη σιωνιστική Histadrut (Γενική Οργάνωση των Εβραίων Εργατών). Αμέσως τους προσέγγισαν άραβες εργάτες, ως επί το πλείστον ειδικευμένοι από τη Χαΐφα, με την επιθυμία να προσχωρήσουν σ' αυτό. Αν και η τάση από τα κάτω ήταν ξεκάθαρα αυτή της συνεργασίας, οι σιωνιστές είχαν άλλη άποψη. Στην καλύτερη περίπτωση, ως αριστεροί, θεωρούσαν «ηθική υποχρέωσή» τους να οργανώσουν τους άραβες, ανακατεύοντας τον προλεταριακό διεθνισμό με μπόλικο πατερναλισμό. Καθάρως πραγματιστικά, πίστευαν ότι οι οργανωμένοι άραβες εργάτες θα έπαυαν να αποτελούν φτηνή εργατική δύναμη, ανταγωνιστική προς τους εβραίους. Και τέλος, στη χειρότερη, εθνικιστική, εκδοχή, θεωρούσαν ότι οι οργανωμένοι άραβες εργάτες θ' αποκτούσαν εθνική δύναμη εναντίον τους. Τελικά προκρίθηκε η συνεργασία σε ένα κοινό μεν συνδικάτο που, ωστόσο, είχε δύο ξεχωριστά εθνικά τμήματα, πράγμα που συνάντησε την αντίδραση των αράβων εργατών. Το 1924, και μετά από την πίεση του ακροαριστερού σιωνιστικού κόμματος Εργάτες της Σιών-Αριστερά, ιδρύθηκε ένα κοινό αραβοεβραϊκό συνδικάτο. Ήταν βραχύβιο, ωστόσο, καθώς σύντομα οι άραβες θα διαπίστωναν ότι ελεγχόταν από τη Histadrut και έτσι οδηγήθηκαν στη δημιουργία ενός δικού τους, αραβικού συνδικάτου. Ήταν όμως οι απαιτήσεις πάλι από τα κάτω για συνεργασία που ανάγκασαν τους ηγέτες των δύο εθνικά «καθαρών» συνδικάτων να σχηματίσουν κοινή επιτροπή για την προάσπιση των συμφερόντων τους. Ακόμα και οι διαφωνίες στη συνέχεια που διέλυσαν την επιτροπή είναι σημαντικό να τονίσουμε ότι δεν μπορούσαν ανοιχτά να υποστηριχθούν από καμιά πλευρά, γιατί η πίεση από τη βάση για ξεπέραςμα των εθνικών ορίων ήταν πολύ έντονη- κάτι που σίγουρα ενισχύθηκε και από την καθημερινή επαφή των δύο κοινοτήτων, που σε αστικά κέντρα όπως η Χαΐφα διατηρήθηκε μέχρι το 1948. Μέσα στο β' παγκόσμιο πόλεμο οι σιδηρόδρομοι αναπτύχθηκαν και μαζί τους και η μαχητικότητα αράβων και εβραίων εργατών σε βαθμό που συμπαρέσυραν πολιτικές δυνάμεις και από τις δύο πλευρές που στήριζαν την προλεταριακή αλληλεγγύη ενάντια στα εθνικιστικά σχέδια. Το αποκορύφωμα της συνεργασίας τους ήταν η τριήμερη κατάληψη των εργοταξίων στη Χαΐφα το 1944. Αργότερα την ακολούθησαν άγριες απεργίες που επεκτάθηκαν σε άλλους τομείς και οδήγησαν σε γενική απεργία το 1946. Ωστόσο, ο πολιτικός ανταγωνισμός γύρω από την κατοχή-ιδιοκτησία της Παλαιστίνης μεταξύ σιωνιστών και αράβων εθνικιστών έβαλε ταφόπλακα σ' αυτό το ταξικό κίνημα. Η τρομοκρατική ενέργεια της συμμορίας του Μπέγκιν το 1947 προκάλεσε έξαρση της αραβικής βίας που επεκτάθηκε και στους χώρους εργασίας. Λίγο έλειψε να σφαχτούν μεταξύ τους αυτοί που μέχρι πρότινος ήταν σύντροφοι σε κοινό αγώνα. Κατόπιν, μετά τη βίαιη εκδίωξη των αράβων το 1948, τα πράγματα μπήκαν στο γνωστό εθνικό τους δρόμο. Συμπέρασμα; Κάθε φορά που η από τα κάτω, προλεταριακή, συνεργασία απειλούσε τα εθνικά οράματα των σιωνιστών και των αράβων εθνικιστών οι πολιτικές αντιπαραθέσεις δηλητηρίαζαν τις προλεταριακές διεθνιστικές κινήσεις καταστέλλοντάς τες. Ωστόσο ήταν μέσα από αυτή τη συνεργασία που διαμορφώθηκαν οι εργατικές ταυτότητες και των εβραίων και των αράβων και αλληλοεπηρεάστηκαν. Ακόμα-ακόμα μέσα από αυτήν την αλληλοεπίδραση διαμορφώθηκε και ο ίδιος ο σιωνισμός σ' αντιπαράθεση με τον αραβικό εθνικισμό και αντιστρόφως, καθώς και η εργατική κουλτούρα αντίστασης εβραίων και αράβων εργατών που προσπαθούσε επί τόσα χρόνια να ξεπεράσει και να νικήσει τα εθνικά δεσμά -που τελικά επικράτησαν.

Ένα δεύτερο παράδειγμα είναι η κοινή απεργία αράβων και εβραίων οδηγών λεωφορείων το 1931 που κράτησε 8 μέρες ενάντια στην επιβολή φόρων από την Βρετανική Εντολή. Η απεργία ήρθε ως επακόλουθο των επαφών στην καθημερινή ζωή, συνάντησε τη γενική επιδοκιμασία εβραίων και αράβων αλλά την άρνηση από πλευράς Histadrut, που στη συνέχεια φρόντισε να διακοπεί η συνεργασία και να δημιουργηθεί συνεργατική αμιγώς εβραίων οδηγών. Πάλι εδώ μπορούμε να βγάλουμε κάποια γενικά συμπεράσματα σχετικά με τα όρια της ταξικής πάλης στην Παλαιστίνη μέσα στην ιστορική συγκυρία της εποχής: αν και τα κοινά συμφέροντα των εργατών τούς ωθούν σε μια διεθνή συνεργασία, αυτό συμβαίνει κυρίως στα αστικά κέντρα, γιατί στην ύπαιθρο ο ανταγωνισμός μεταξύ των ανειδίκευτων εργατών γης είναι τόσο σκληρός που έβαζε εμπόδια στην κοινή δράση. Επίσης, στο Ισραήλ ο κύριος εθνικιστικός φορέας ήταν ο εργατικός σιωνισμός, που στόχευε πάνω απ' όλα στην εθνική πειθάρχηση και οργάνωση του εβραϊκού **προλεταριάτου** -άρα επωφελείτο απ' τον ανταγωνισμό μεταξύ των εργατών για να οργανώνει εθνικά την εργατική του δύναμη και έτσι να την κρατά διαχωρισμένη απ' την αραβική. Αντίθετα στην Παλαιστίνη, η αστική τάξη ήταν η κύρια εθνικιστική δύναμη, ωστόσο ταλανιζόταν από τις αντιφάσεις της: αν και ήταν εξαρτημένη απ' τη μια απ' τον εβραϊκό εποικισμό που την ευνοούσε οικονομικά, ταυτόχρονα επιδίωκε εθνική ανεξαρτησία, πράγμα που σήμαινε αντίσταση στον εποικισμό. Κάτι που τελικά οδήγησε σε αδύναμους εθνικούς θεσμούς, τουλάχιστον μέχρι και πριν την εμφάνιση της PLO ή αργότερα των ισλαμιστών.

Αφού τα εθνικά σύνορα οριοθετήθηκαν, στις συνειδήσεις πρώτα απ' όλα, μετά το 1948, γίνεται είναι αλήθεια όλο και πιο δύσκολο να βρούμε απτά δείγματα διεθνικής προλεταριακής συνεργασίας. Ωστόσο, υπάρχουν μειοψηφικές κινήσεις, κυρίως σε επίπεδο οργανώσεων, που ακόμα προσπαθούν να σπάσουν τα εθνικά τείχη. Μία απ' αυτές, η εβραϊκή **Kav La Oved**, που προήλθε από διάσπαση της σοσιαλιστικής Matzpen, προσφέρει νομική βοήθεια τόσο σε εβραίους όσο και σε άραβες εργάτες, αλλά και σε μετανάστες από τρίτες χώρες..

Η πολεμική οικονομία του κράτους του Ισραήλ σε νεοφιλελεύθερο φόντο (με τεράστιες επενδύσεις στην άμυνα, τον εποικισμό και την κατασκευή του τείχους και ταυτόχρονες περικοπές στο κοινωνικό κράτος) έχει δημιουργήσει ένα **κίνημα ανέργων και αστέγων**, εβραίων κυρίως, που συνεργάζεται και με άραβες. Αντιτίθενται βασικά στην προτεραιότητα του εποικισμού και την επιθετική κατεύθυνση του ισραηλινού κράτους, αλλά η εβραϊκή εργατική τάξη είναι παγιδευμένη ανάμεσα στην κοινωνική δυσανεξία και τη στήριξη της κυβέρνησης ενάντια στην «τρομοκρατία».

Μια πρόσφατη κοινή απεργία εβραίων και αράβων εργατών του Ισραήλ ήταν αυτή στη Tempo Beers. Τον Ιανουάριο του 2000, Άραβες και Εβραίοι οδηγοί της Tempo, μιας από τις μεγαλύτερες εταιρείες παραγωγής και εμφιάλωσης ποτών του Ισραήλ, κατέβηκαν σ' απεργία με μισθολογικά αιτήματα. Η Histadrut αρνήθηκε να τους βοηθήσει και εκείνοι κατέφυγαν στο WAC (Workers' Advice Center). Πρόκειται για μια αριστερή οργάνωση που προσφέρει νομική κυρίως βοήθεια σε άραβες και εβραίους εργάτες και προσπαθεί ν' αναγνωριστεί ως συνδικάτο. Με τη βοήθειά της σχημάτισαν επιτροπή για την προώθηση των αιτημάτων τους με προοπτική να παραμείνει σε σταθερή βάση και η Tempo Beers αναγκάστηκε ν' αναθεωρήσει τη στάση της. Απ' την άλλη πλευρά, η συνεργασία ανάμεσα στις αστικές τάξεις του Ισραήλ και των Αράβων της Παλαιστίνης φαίνεται να συναντά μικρότερα εμπόδια. Αυτό δε γίνεται ξεκάθαρο, λόγω του ότι συνεχίζουν να κρατάνε απλώς τα προσχήματα. Ενδεικτικά αναφέρουμε κάποια παραδείγματα:

Μέσα στο 2003-2004, παλαιστίνιοι επιχειρηματίες εισήγαγαν τιμέντο με μειωμένη τιμή απ' την Αίγυπτο, με προορισμό, υποτίθεται, την ανοικοδόμηση κατεστραμμένων απ' τον ισραηλινό στρατό σπιτιών παλαιστινίων. Όμως μόνο ένα μικρό μέρος κατέληξε εκεί. Ο κύριος όγκος, εν γνώσει του Αραφάτ και με τη βοήθεια των αξιωματούχων της κυβέρνησής του, κατευθύνθηκε σε ισραηλινές εταιρείες για την κατασκευή του τείχους, αποφέροντας τεράστια κέρδη στους παλαιστίνιους επιχειρηματίες που το μεταπώλησαν πολύ ακριβότερα.

Στο παλαιστινιακό καζίνο στην Ιεριχώ, που άνοιξε το 1998 για να το κλείσει πρόσφατα ο Σαρόν, βασικός μέτοχος ήταν ισραηλινός επιχειρηματίας, ο διευθυντής του πολιτικού γραφείου του ...Σαρόν.

Είναι επίσης γνωστό, ότι πέρα από τις γενικότερες ρεμούλες της Παλαιστινιακής Αρχής, ο ίδιος ο Αραφάτ μετέφερε χρήματα στην Ελβετία μέσω ενός Ισραηλινού επιχειρηματία. Όλα τα παραπάνω θέλουν, εν κατακλείδι, να επισημάνουν τα εξής: σε συνθήκες γενικευμένης κρίσης του νεοφιλελευθερισμού, καθώς το κράτος του Ισραήλ έχει απωλέσει προ πολλού τη σιωνιστική σοσιαλίζουσα ιδεολογία του σπάζοντας το κοινωνικό συμβόλαιο με τους ίδιους «του» ισραηλινούς πολίτες, η μεγάλη -και πλεονάζουσα για το κεφάλαιο- μάζα των παλαιστίνιων εργατών έχει ακόμα μεγαλύτερη δυσκολία απ' ό,τι στο παρελθόν να ξεπεράσει τον ανταγωνισμό με τους αλλοεθνείς εργάτες. Πέρα απ' τους ισραηλινούς έχει προστεθεί τα τελευταία χρόνια ένας μεγάλος αριθμός φθηνότερων και πιο πειθαρχημένων μεταναστών από ανατολική Ευρώπη και τον Τρίτο Κόσμο που κάνει το ζήτημα της προλεταριακής συνεργασίας ακόμα πιο περίπλοκο. Και ακριβώς η πολυπλοκότητα της κατάστασης σήμερα θα αναγκάσει εβραίους και παλαιστίνιους να βγουν από τα ασφυκτικά όρια της μεταξύ τους διαμάχης, στα οποία παραμένουν εγκλωβισμένοι παρά τις σποραδικές, αλλά υπαρκτές, κινήσεις διεθνικής συνεργασίας. Μόνο μια γενίκευση των αγώνων, βάζοντας στο παιγνίδι και άλλους, θα είναι ικανή να απεγκλωβίσει τους εργάτες απ' τη συσπείρωση με τις «δικές τους» κρατικές μηχανές.

Νοέμβριος 2005
Κόκκινο Νήμα